

De la intuïció candeliana a la demografia, mig segle després d'*Els altres catalans*

Pere Baltà (President de la Fundació Paco Candel)

Pròleg al llibre *RECERCA I IMMIGRACIÓ VII. Migracions dels segles XX i XXI: una mirada candeliana*

La commemoració del 50è aniversari de la publicació d'*Els altres catalans* ha fet possible la recuperació de la figura i de l'obra de Francesc Candel quan només han passat set anys des del darrer alè de qui va ser un analista social de primer ordre, com el temps ha demostrat. Malgrat aquesta evidència, Candel solament volia realitzar-se com a escriptor, vocació a la qual fou cridat sent molt jove, i ho va fer seguint una pràctica literària tan clàssica com eficaç: escriure sobre el que l'autor coneixia. Així desenvolupà el conjunt de la seva obra, recollint el neguit de la seva generació a *Hay una juventud que aguarda* – el seu primer llibre –, novel·lant el seu entorn social a *Donde la ciudad cambia su nombre*, l'obra que el féu sortir de l'anonimat... Proseguia per aquest camí quan, impulsat per un èxit encara prematur,

publicà a la revista *La Jirafa* l'article «Los otros catalanes», que porta Edicions 62 a fer-li la proposta d'aprofundir en el tema per convertir-lo en un llibre, que acabarà sent de gran interès per a la cohesió social d'una Catalunya que rep més immigració de la que sembla possible assimilar.

Els altres catalans impactà com s'esperava en la societat catalana de l'època. L'editor Max Cahner i el grup de pensament que l'assessorava no s'havien equivocat. L'anàlisi intuïtiva i les propostes de l'escriptor de Can Tunis, com se'l coneixia en els àmbits literaris i periodístics d'aleshores, van ser aviat un pont entre autòctons i nousvinguts i, mig segle després, és un ineludible referent de convivència, com ha quedat palès a l'anàlisi sociodemogràfica amb mirada candeliana «Migracions dels segles XX i XXI a Catalunya» que, dins de la commemoració del 50è Aniversari d'*Els altres catalans*, coordinà Andreu Domingo, reconegut demògraf que ha estudiat potser com ningú més el Candel analista social.

Durant la commemoració de la publicació del llibre s'ha fet una anàlisi acurada de l'autor i del conjunt de la seva obra, tenint com a teló de fons les generacions d'altres catalans que han ajudat decisivament a configurar el nostre model de país. Ha estat estudiada la relació de l'escriptor amb l'espai social immediat que l'envoltava, inacabable banc de dades i, al mateix temps, la seva font d'inspiració principal. També s'ha estudiat la seva relació amb els editors, l'aparell repressor de

la censura franquista i el dens teixit associatiu que va resistir la dictadura i donà suport a Candel per haver-hi connectat. La influència que va tenir en la cinematografia (*La piel quemada*, de Josep M. Forn, per exemple) i el Candel periodista també han estat objecte d'estudi (*Candel i Barcelona. La ciutat dels altres catalans*, editat per l'Ajuntament de Barcelona), com la repercussió en el Rincón de Ademuz, la terra d'on van arribar els Candel poc abans de l'Exposició Internacional de 1929. També s'ha incidit en la relació de Candel amb els cercles intel·lectuals i universitaris, i s'ha comprovat que, en aquest àmbit concret, se li havia donat més relleu a països com França i Alemanya, on ha generat tesis doctorals – que, dins de la commemoració, van ser presentades a l'Institut d'Estudis Catalans–, o als EUA, on s'han publicat treballs entorn de l'obra de Candel i el model de cohesió social, signats per investigadors universitaris que han fet estades a Catalunya atrets per les seves descripcions sobre la nostra realitat social.

Potser la seva condició d'autodidacta, encara que era un home molt il·lustrat, ha dificultat el seu coneixement i reconeixement a la universitat, no obstant que en aquesta commemoració s'ha generat un canvi de sentit, que es va fer molt visible al Museu d'Història de Catalunya amb l'exposició de les ponències «Migracions dels segles xx i xxi a Catalunya; una mirada candeliana», programada pel Centre d'Estudis Demogràfics, en col·laboració amb la Direcció General per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya i la Fundació Paco Candel. En el pròleg d'aquesta mateixa edició, el doctor Andreu Domingo, principal investigador del Grup d'Estudis Demogràfics (CED), ens fa una valoració encertada del fet que una dotzena de brillants investigadors vinculats a les universitats de Barcelona (UB i UAB), Màlaga, Ginebra i Harvard, així com al Centre d'Estudis Demogràfics – que posà en peu la doctora Anna Cabré, la qual ens va honorar amb la seva presència a la jornada–, hagin aportat una valuosa reflexió col·lectiva sobre l'impacte de les onades migratòries en la configuració de la societat catalana, encara en procés d'assimilació de les noves realitats socioculturals produïdes amb les arribades recents.

En la feina de cercar complicitats perquè la commemoració del 50è aniversari esmentat tingués la rellevància que l'esdeveniment es mereixia, la Fundació Paco Candel va trobar una resposta altament positiva de la Direcció General per a la Immigració, amb la qual s'ha establert una estreta i eficient col·laboració des de fa anys, i del Centre d'Estudis Demogràfics, que es brindà a donar nivell acadèmic a l'anàlisi de les migracions actuals que, per simple cronologia, Candel només va poder intuir. Aquesta edició, inclosa en la col·lecció «Ciutadania i Immigració», és una prova fefaent que s'ha generat – amb els textos que recull– un magnífic instrument per seguir fent l'anàlisi social que Candel inicià amb una excel·lent intuïció prospectiva.